KAUPPAKAMARI

4.3.2021

Eduskunnan talousvaliokunta
VNS 7/2020 vp

LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON SELONTEOSTA EDUSKUNNALLE EU-POLITIIKASTA

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Keskuskauppakamarilta kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle EU-politiikasta. Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan seuraavan.

YLEISTÄ

Talous ei saa jäädä toissijaiseen asemaan EU:ssa eikä Suomen EU-politiikassa, sillä toimiva ja kilpailukykyinen talous on ainoa tapa luoda hyvinvointia ja kestävää kasvua. Kuten valtioneuvoston EU-selonteossa todetaan, yhteinen sisämarkkina on yksi EU:n suurimmista saavutuksista, ja sen toimivuus on edellytys koko EU-alueen kestävälle kasvulle ja kilpailukyvylle. Keskuskauppakamari tukee Suomen tavoitetta kehittää EU:n sisämarkkinoita tavalla, joka vahvistaa kestävää kasvua, kilpailukykyä sekä unionin kriisinsietokykyä. Kuten selonteossa todetaan, sisämarkkinoiden on oltava avoimet ja kilpailulliset ja niiden on tarjottava eurooppalaisille yrityksille ja teollisuudelle parhaat edellytykset menestyä.

Keskuskauppakamari kuitenkin huomauttaa, että selonteko perustuu selvästi arvopohjaisiin poliittisiin painotuksiin. On totta, että EU:n resilienssin parantaminen sekä taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävän unionin rakentaminen nivoo EU-politiikan eri sektorit toisiinsa. Samalla on kuitenkin muistettava antaa riittävä painoarvo taloudelle ja jatkossakin varmistaa EU-yhteistyön syventyminen ja menestyminen erityisesti EU:n sisämarkkinoiden kautta. Suomi hyötyy EU:n sisämarkkinoista arviolta 13 miljardia vuodessa eli yli viisi prosenttia bruttokansaintuotteesta. Laskema perustuu Ifo-säätiön ja Bertelmanns-säätiön selvityksiin sekä Euroopan komission omaan tutkimukseen.

MAAILMAN KILPAILUKYKYISIN JA SOSIAALISESTI EHEIN ILMASTONEUTRAALI UNIONI

Euroopan unionin tavoite ilmastoneutraaliudesta vuoteen 2050 mennessä sekä siihen liittyvä vihreän kehityksen ohjelma tulee tulevina vuosina hallitsemaan EU:n agendaa. Keskuskauppakamari tukee EU:n ja Suomen tavoitteita ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi. Ilmastonmuutos ja vastuullisuus ovat keskeisessä asemassa myös kauppakamareiden toiminnassa. Keskuskauppakamari perusti vuonna 2019 vastuullisuuslautakunnan ja lanseerasi Ilmastositoumus-järjestelmän, jonka tavoitteena on sitouttaa yrityksiä ja yhteisöjä saavuttamaan hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä.

Ilmastonmuutoksen torjunta vaatii onnistuakseen laaja-alaisia toimia vähähiilisyyden edistämiseksi ja fossiiliriippuvuutta korvaavien keinojen rahoittamiseksi. Keskuskauppakamari korostaa, että siirtymä ilmastoneutraaliin talouteen onnistuu vain, jos siihen saadaan kanavoitua riittävästi yksityisiä investointeja ja jos siirtymässä hyödynnetään muutoinkin mahdollisimman pitkälle markkinamekanismeja kuten päästökauppaa.

Keskuskauppakamari yhtyy selonteon linjaukseen siitä, että EU:n on kyettävä hyödyntämään siirtymä ilmastoneutraaliin talouteen keskeisenä liiketoiminta- ja vientimahdollisuuksia avaavana kilpailukykytekijänä.

Keskuskauppakamari pitää selonteon linjauksia siitä, että päästövähennystavoitteisiin liittyvässä lainsäädäntötyössä on pyrittävä kustannustehokkuuteen, ennakoitavuuteen ja pitkäjänteisyyteen sekä suotuisan investointiympäristön luomiseen kestävällä tavalla ja että lainsäädännön tulisi olla teknologianeutraalia, erittäin tärkeinä. Prosessit esimerkiksi teollisuuden investointeihin liittyen ovat pitkiä, investointisyksin ollessa jopa 25 vuotta. Keskeistä teollisuuden investointihalukkuudelle on ennustettava, vakaa ja kilpailukykyinen sekä kilpailuneutraali toimintaympäristö.

Selonteossa pääomamarkkinaunionia on käsitelty toimivampi talous ja rahaliitto -osiossa. Keskuskauppakamari haluaa kuitenkin korostaa, että toimivia pääomamarkkinoita tarvitaan myös kanavoimaan yksityisiä pääomia ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen tähtääviin, taloutta uudistaviin investointeihin sekä uudelle kasvu-uralle pääsemiseen koronakriisin jäljiltä.

On hyvä, että selonteko linjaa päästökaupan tärkeimmäksi välineeksi vähähiilisten ratkaisujen edistämisessä. Keskuskauppakamarin mukaan Suomen ei kuitenkaan tulisi ensisijaisesti tavoitella sitä, että päästöoikeuksien hinta pysyy riittävän korkeana vaan sitä, että mekanismi toimii ennakoitavasti sekä mahdollisimman kustannustehokkaasti ja vaikuttavasti.

Keskuskauppakamari kiinnittää huomiota selonteon kirjaukseen EU:n vaikuttavuuden tehokkuudesta Kansainvälisessä merenkulujärjestössä tavoitellen mahdollisimman kunnianhimoisten päästövähennyskeinojen käyttöönottoa. Keskuskauppakamari toteaa, että kirjaus on kannatettava, mutta päästövähennyskeinojen osalta on myös kansainvälisellä tasolla huomioitava Suomen kilpailukyvyn kannalta erittäin merkitykselliset talvimerenkulun erityisolosuhteet. Tämä kirjaus tulisi lisätä selontekoon.

Kuten selonteossa todetaan vihreä siirtymä nojaa vahvasti panostuksiin tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin sekä uusien teknologioiden käyttöönottoon. Keskuskauppakamari huomauttaa, että selonteosta puuttuu täysin maininta innovaatioiden paremmasta suojaamisesta sekä innovaatioiden hyödyntämisen tukemisesta. EU:ssa kuitenkin työskennellään parhaillaan aineettomaan omaisuuteen liittyvän uuden toimintasuunnitelman parissa. Samaan aikaan myös Suomi valmistelee omaa IPR-strategiaansa. Euroopan ulkopuolisten valtioiden toimet globaalilla tasolla aineettoman omaisuuden osalta eivät ole reiluja, mistä syystä EU:sta lähtöisin olevat yritykset joutuvat usein alakynteen toimiessaan esimerkiksi Kiinassa. EU:n tarjoama tuki aineettoman omaisuuden suojaamiseen liittyen on olennaista yritysten pärjäämiselle. Keskuskauppakamari esittääkin aineettomien oikeuksien paremman suojaamisen ja innovaatioiden hyödyntämisen tukemisen huomioimista selonteossa EU:n yhteisenä tavoitteena.

KAUPPAPOLITIIKKA

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan yhdenmukainen aineettoman omaisuuden suojaaminen ja käyttö tulisi ottaa huomioon myös EU:n kauppapolitiikassa.

Kokonaisuudessaan selonteon painotukset kauppapolitiikan painopisteiksi ovat hyvät. Arvopohjainen, avoin ja vastuullinen kauppapolitiikka on luonteva osa EU-yhteistyötä. Sen käytännön toteuttamisessa ei kuitenkaan saa syyllistyä sellaiseen idealismiin, joka ei käytännössä

johda tuloksiin kauppapoliittisissa sopimusneuvotteluissa. Kuten EU-Kiina -investointisopimus osoittaa oikeusvarmuutta ja sääntöpohjaista kansainvälistä yhteistyötä vahvistava sopimus on askel eteenpäin ja parempi kuin ei sopimusta lainkaan.

Keskuskauppakamari tukee linjausta siitä, että kauppasopimusten tulee osaltaan edistää yritysten yhteiskuntavastuun toteutumista. On tärkeää, että vastuullisuudelle etsitään globaaleja ratkaisuja. Keskuskauppamari suhtautuu myös myönteisesti EU-tasolla säädettävään yritysvastuuseen, jossa otetaan huomioon eri kokoiset yritykset ja kansainväliset arvoketjut.

Keskuskauppakamari haluaa myös korostaa selonteon linjausta siitä, että ”*yritysten kestävään hallinnointiin liittyviä tavoitteita tulee edistää tavalla, joka huomioi jäsenvaltioiden yhtiöoikeusjärjestelmien erilaiset periaatteet*”. Komission valmistelema lainsäädäntö yritysten kestävästä hallinnoinnista on erittäin ongelmallinen suomalaisen ja pohjoismaisen hallinnointimallin näkökulmasta. Suomalainen ja pohjoismainen pörssiyhtiöiden hallinnointimalli perustuu osakkeenomistajien, hallituksen ja toimivan johdon väliseen selkeään vastuunjakoon. Vastuullisesti toimivat yritykset ottavat päätöksenteossaan huomioon myös sidosryhmien edun. Vastuukysymykset suhteessa sidosryhmiin on tarvittaessa ratkaistava yhtiöoikeuden sijaan sektorikohtaisessa erillislainsäädännössä

REILU VEROTUS JA OMAT VARAT

Keskuskauppakamari huomauttaa, että selonteon kirjaus verotusta koskevan määräenemmistöpäätöksenteon käyttöönotosta: ”*määräenemmistöpäätöksenteon käyttöönottoa on mahdollista harkita poikkeuksellisesti harmaan talouden, haitallisen verokilpailun, veronkierron ja veropetosten torjumiseksi rajatuissa kokonaisuuksissa, esimerkiksi koskien jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa ja muuta hallinnollista yhteistyötä”*, on laajempi ja epämääräisempi kuin Suomen aikaisempi kanta aiheeseen liittyen. [1]

Keskuskauppakamari katsoo, ettei EU:n veropolitiikassa tulisi siirtyä määräenemmistöpäätöksiin miltään osin. Kuten E-jatkokirjelmän EJ 7/2019 vp liiteasiakirjassa on todettu, ”siirtyminen määräenemmistöpäätöksentekoon ja/tai tavalliseen lainsäätämisjärjestykseen verotuksen alalla saattaisi kuitenkin käytännössä mahdollisen päätöksen konkreettisesta sisällöstä riippuen rajoittaa kansallisen budjettivallan käyttämistä. Kansallisen liikkumavaran tosiasiallinen kaventuminen verotuskysymyksissä voisi olla myös haitallista fiskaalisen neutraliteetin ja talouspolitiikan ennustettavuuden näkökulmasta.”

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan Suomen tulisi veropolitiikan osalta edistää EU:ssa ennen kaikkea sellaisia globaaleja toimia, jotka eivät muodosta kansainvälisen liiketoiminnan estettä, ovat ennustettavia ja yksinkertaisia ja mahdollistavat tasapuolisen kilpailutilanteen EU:ssa ja sen ulkopuolella sijaitseville yrityksille. Veronkierron ehkäiseminen on vain osa tätä työtä, ja sitäkin olisi tehokkainta toteuttaa globaalisti eikä EU:n tasolla. EU-tason toimet saattavat vaikeuttaa globaalien ratkaisujen löytymistä ja heikentää eurooppalaisten yritysten kilpailutilannetta kolmansien valtioiden yrityksiin nähden.

[1] 27.9.2019 hyväksytyssä valtioneuvoston E-jatkokirjelmän EJ 7/2019 vp liiteasiakirjassa ”Suomi katsoi, että yksimielisyysvaatimus ja erityinen lainsäätämisjärjestys on säilytettävä EU:n veropolitiikassa, kun asia koskee kansallisen veropolitiikan ydintä ja unionin verolainsäädännön harmonisointia, etenkin veropohjien ja -kantojen osalta.” Nyt lausunnolla olevassa selonteossa ei enää viitata veropohjiin ja -kantoihin yksimielisyysvaatimuksen alla. On epäselvää, mitä muutos tarkoittaa, ottaen etenkin huomioon, että haitallisen verokilpailun torjunta on lisätty mahdolliseksi määräenemmistöpäätöksenteon kohteeksi.

Suomen tulisi kyseenalaistaa sellaiset hankkeet, joista Suomen kaltaisessa pienessä korkean veroasteen maassa syntyy lähinnä hallinnollista taakkaa fiskaalisten vaikutusten sijaan.

Suomen tulee vaatia ja tukea myös teknisiä ratkaisuja, jotka vähentävät veronmaksusta ja ilmoittamisesta aiheutuvaa hallinnollista taakkaa kansainvälisen verotuksen muutoksissa. Muutosten on oltava niin selkeitä, että veroriidat jäävät mahdollisimman vähäisiksi, ja veroriitojen ratkaisuun tulee löytää riittävät resurssit ja tehokkaat menetelmät.

Keskuskauppakamari myös huomauttaa, että EU on jo useilla direktiiveillä täytäntöönpannut merkittäviä harmaata taloutta, veronkiertoa ja verosuunnittelua ehkäiseviä muutoksia 2010-luvulla. Näiden muutosten vaikutuksia eri EU-maissa sijaitsevien yritysten verotukseen ja EU-maiden verokertymään tulee arvioida ennen seuraavien toimenpiteiden suunnittelemista. Suomen olisi varmistettava jo säädetyn verosuunnittelurakenteiden raportointivelvollisuuden[2] maksimaalinen hyödyntäminen sen sijaan, että Suomi edistäisi asianmukaisesti toimivien yritysten kilpailukykyä heikentävien lisäraportointivelvollisuuksien säätämistä verosuunnittelun vähentämiseksi.

Liittyen selonteon kirjaukseen digiverosta: ”*Suomi osallistuu aktiivisesti eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön, jolla varmistetaan alustatalouden ja digitalouden yritysten verotus*”, Keskuskauppakamari esittää, että Suomi toistaisi aiemman kantansa siitä, että digiverokysymys tulisi ratkaista OECD:n tasolla globaalisti EU:n oman digiveron sijaan. Mahdollinen EU-tasoinen digivero voisi kohdistua ensisijaisesti EU:n alueella sijaitseviin yrityksiin ja näivettää aineettomaan omaisuuteen liittyvää liiketoimintaa, kuten tutkimusta, tuotekehitystä ja innovaatioita EU:ssa.

Suomen tulisi tarkastella digiverokysymystä ensisijaisesti suomalaisten yritysten liiketoimintaedellytysten ja Suomen valtiontalouden kannalta. Digiverot voisivat kutistaa Suomen yhteisöverokertymää, kun suomalaiset yritykset maksaisivat nykyistä suuremman osuuden veroistaan muihin valtioihin.

Suomalaisten yritysten verorasituksen ei tule kasvaa mahdollisten digiverojen käyttöönoton myötä. Siltä osin, kun digiverokysymystä käsitellään verotuksen oikeudenmukaisuuden kannalta, käsittelyn tulisi perustua tosiasioihin. Väite siitä, että digitaloudessa toimivat yritykset voisivat tällä hetkellä välttyä verotukselta, on kiistetty esimerkiksi tuoreessa IMF:n tutkimuksessa. [3]

LOPUKSI – EU-SÄÄNTELYSTÄ JA SUOMEN VAIKUTTAMISESTA

Keskuskauppakamari tukee selonteon EU-sääntelyyn liittyviä kirjauksia ja yhtyy selonteon näkemykseen siitä, että tarpeettoman hallinnollisen taakan välttäminen on entistä tärkeämpää

[2] Laki raportoitavista järjestelyistä verotuksen alalla tuli voimaan 1.1.2020. Sääntelyllä on toteutettu direktiivin (EU) 2018/822 (DAC6-direktiivi) edellyttämä tiettyjä rajat ylittäviä verosuunnittelurakenteita koskeva ilmoitusvelvollisuus.

[3] *Aslam & Shah:Tec(h)tonic Shifts: Taxing the Digital Economy (2020)*. IMF Working Paper WP/20/76, page 71*: “What we see is that the tech sectors report implied average tax rates more or less in line with the average of other Fortune Global 500 firms. What is most striking is that the implied tax rates are certainly non-zero, and therefore we can reject the widely-held hypothesis that on average these companies pay zero or low corporate income taxes at the globally consolidated level.”*

taloudellisen elpymisen ja uuden kasvun edistämiseksi. Kuten selonteossa todetaan toissijaisuus ja suhteellisuusperiaatteiden noudattaminen on keskeistä EU-sääntelyn hyväksyttävyyden ja toimivuuden kannalta. On myös tärkeää, että selonteossa otetaan kantaa perusteellisten vaikutusarvioiden puolesta. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan on tärkeää, että sidosryhmiä kuullaan jo siinä vaiheessa, kun linjauksia ei ole vielä tehty, ja että kuulemiset ovat neutraaleja. Komissiolla on valitettavan usein tapana toteuttaa kuulemisia, joissa kysymystenasettelulla haetaan tukea jo suunnitelluille sääntelytoimille, eikä aitoa vaikuttamisen mahdollisuutta keskeisiin linjauksiin enää ole.

Selonteon mukaan Suomen vahvuutena EU-politiikassa on aloitteellinen, johdonmukainen ja eurooppalaiseen yhteistyöhön myönteisesti suhtautuva linja. Keskuskauppakamari pitää tärkeänä selonteon linjausta siitä, että Suomi jatkaa toimintaansa yhteistyökykyisenä jäsenvaltiona, joka etsii aktiivisesti yhteisiä, eurooppalaista lisäarvoa luovia ratkaisuja. Kuten selonteossa todetaan, vain olemalla rakentavasti mukana kaikessa yhteistyössä ja keskustelussa EU:n kehittämisestä saamme äänemme kuuluviin, näkemyksillemme painoarvoa ja voimme ajaa omia tavoitteitamme ja etujamme sekä vaikuttaa EU:n tulevaisuuteen.

Keskuskauppakamari pitää erittäin tärkeänä ja hyvänä, että selonteossa tunnistetaan oikeaaikaisen vaikuttamisen merkitys ja linjataan tavoitteeksi pyrkiä ennakkovaikuttamaan komissioon. Suomen tulee kaikissa tilanteissa varmistaa, että kansalliset vahvuutemme ja ratkaisumme ovat mukana EU:n ratkaisuissa. Ministeriöiden virkamiesten rooli ennakkovaikuttamisessa on tärkeä. Suomen ennakkovaikuttamista voidaan myös vahvistaa sillä, että sidosryhmät otetaan aidosti mukaan vaikuttamistyöhön. Keskuskauppakamarin mukaan lainvalmistelulle on suunnattava riittävät resurssit ja kansallista yhteensovittamismekanismia on vahvistettava, koska monet hankkeet ovat luonteeltaan horisontaalisia. Vaadittava osaaminen Suomen kannalta merkittävien hankkeiden tunnistamiseen ja valmisteluun on pystyttävä turvaamaan.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Johanna Sipola
Johtaja